

Instytut Pamięci Narodowej

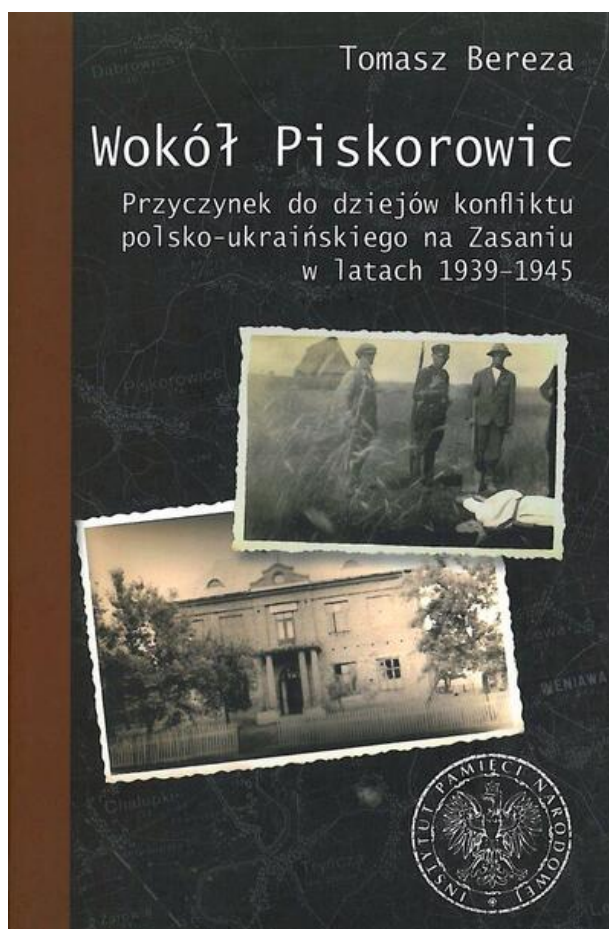
<https://ipn.gov.pl/pl/publikacje/ksiazki/13133,Wokol-Piskorowic-Przyczynek-do-dziejow-konfliktu-polsko-ukrainskie-go-na-Zasaniu-.html>
03.05.2024, 20:26

Wokół Piskorowic. Przyczynek do dziejów konfliktu polsko-ukraińskiego na Zasaniu w latach 1939-1945

Tomasz Bereza, *Wokół Piskorowic. Przyczynek do dziejów konfliktu polsko-ukraińskiego na Zasaniu w latach 1939-1945*, Rzeszów 2013, 384 s. + 24 s. wkł. zdj.

Latem 1943 r. na terenach okupacyjnego powiatu biłgorajskiego władze niemieckie przeprowadziły wielką operację pacyfikacyjno-wysiedleńczą o kryptonimie „Werwolf”. Jej ofiarą padli zamieszkujący tamten region Polacy. Istotną rolę w realizacji niemieckich planów odegrała społeczność ukraińska. Operacja „Werwolf” spowodowała pogłębienie antagonizmów między Polakami a Ukraińcami, przekształcając je w krwawy konflikt narodowościowy, który wkrótce przeniósł się na sąsiednie tereny.

18 kwietnia 1945 r., a więc już po tzw. wyzwoleniu, oddziały Narodowej Organizacji Wojskowej, dowodzone przez Józefa Zadzińskiego ps. „Wołyniak”, zamordowały w Piskorowicach około stu osób narodowości ukraińskiej. Ta tragedia stanowiła apogeum konfliktu polsko-ukraińskiego na obszarze między Kuryłówką, Tarnogrodem i Wiązownicą. Dla autora niniejszej publikacji stała się ona impulsem do szerszego przedstawienia relacji polsko-ukraińskich w poprzedzającym ją okresie oraz do zbadania okoliczności konfliktu między obiema nacjami. Szczególne znaczenie miała próba ustalenia sprawców zantagonizowania sąsiadujących dotąd w miarę zgodnie lokalnych społeczności. Występujące w literaturze

przedmiotu rozbieżności skłoniły też autora do podjęcia się trudu weryfikacji liczby ofiar konfliktu na opisywanym terenie.

SPIS TREŚCI

Wstęp

Rozdział I. Przed wojną

Rozdział II. Początek wojny

1. Przebieg działań wojennych we wrześniu i październiku 1939 r.
2. Okupacja niemiecka
 - 2.1. Ukształtowanie struktur administracyjnych na terenach okupowanych
 - 2.2. Relacje niemiecko-ukraińskie
 - 2.3. Działalność podziemia ukraińskiego na terenach okupowanych przez Niemców
 - 2.4. Działalność podziemia polskiego na terenach okupowanych przez Niemców
3. Okupacja sowiecka
 - 3.1. Struktury administracyjne na terenach okupowanych
 - 3.2. Sowietci a Ukraińcy
 - 3.3. Podziemie antysowieckie
4. Wojna niemiecko-sowiecka
5. Piskorowice i ich mieszkańcy w latach 1939-1941

Rozdział III. „Rozdzielenie” (lato 1941 - lato 1944)

1. Zmiany administracyjne
2. Podziemie polskie
3. Podziemie ukraińskie
4. Sowiecka dywersja i partyzantka
5. Bandytyzm
6. *Grofsiedlungsgebiet*. Sytuacja w południowej części starostwa biłgorajskiego na początku 1943 r.
7. „Darmochwalcy”
8. Operacja „Werwolf”
9. Sytuacja w południowej części *Kreishauptmannschaft Biłgoraj* jesienią 1943 r. „Ukraińska Samoobrona”
10. Sytuacja w starostwie jarosławskim. SS „Galizien”
11. Rozłam w oddziale „Ojca Jana”
12. „Kowpakowcy”
13. Eskalacja konfliktu polsko-ukraińskiego wiosną 1944 r.
14. Słoboda
15. Ostatnie akcje represyjne i dezercja Ukraińskiej Policji Pomocniczej
16. „Sturmwind”, „Kałmuki” i akowska operacja „San II”

17. Czas „Burzy”
18. Piskorowice i ich mieszkańcy w latach 1941-1944

Rozdział IV. „Wyzwolenie” (lato 1944 - 15 kwietnia 1945 r.)

1. Armia Krajowa i Milicja Obywatelska
2. Narodowa Organizacja Wojskowa
3. Ukraińska Powstańcza Armia i Kuszczowe Oddziały Samoobrony
4. Działania Milicji Obywatelskiej i Armii Krajowej wobec nacjonalistów ukraińskich w rejonie Sieniawy
5. Zima 1944/1945 oraz przedwiośnie 1945 r. w północnej części powiatów jarosławskiego i łańcuckiego
6. Akcje likwidacyjne NOW w rejonie Leżajska. Oddziały Leśne NOW
7. Przesiedlenie
8. Zorganizowane akcje oddziałów NOW przeciwko społeczności ukraińskiej
 Wołczaste
 Kulno
9. Walka o kontrolę nad Lasami Sieniawskimi. Eskalacja konfliktu na przełomie marca i kwietnia 1945 r.
10. Sytuacja w Piskorowicach w okresie poprzedzającym akcję „Wołyniaka”

Rozdział V. Tragiczny finał

1. Napad OUN-UPA na Więzownię
2. Piskorowice, 18 kwietnia 1945 r.
3. Rejon Piskorowic po 18 kwietnia 1945 r.
4. Operacja pacyfikacyjna Narodowej Organizacji Wojskowej
5. Sowietci wkraczają do akcji. Bitwa pod Kuryłówką

Rozdział VI. *Postscriptum*

1. Oddział „Lisa” i „Ospalego”
2. „Kudłaty” i jego ludzie
3. „Brzyszczenie”
4. „Straż wiejska” z Ożanny
5. Anarchia na prawym brzegu Sanu a „Wołyniak”
6. Piskorowice po śmierci „Kudłatego”

Zakończenie

Aneks

Nr 1. Wykaz ofiar pacyfikacji Kulna przez NOW w nocy z 19 na 20 marca 1945 r.

Nr 2. Wykaz ofiar napadu OUN-UPA na Więzownię 17 kwietnia 1945 r.

Nr 3. Wykaz ustalonych na podstawie źródeł i literatury nazwisk ukraińskich mieszkańców Piskorowic, zabitych na terenie wioski i w jej okolicy w latach 1944-1945

Nr 4. 1945, sierpień 10, Rzeszów - Raport specjalny por. Tadeusza Wiśniewskiego dotyczący akcji przeciwko grupie Józefa Krawczuka „Kudłatego”

Nr 5. *Dramatis personae*

Nr 6. Osoby z terenu okupacyjnych gmin Cieplice, Kuryłówka i Sieniawa, włączone (bez bliższych szczegółów) do bilansu ofiar konfliktu narodowościowego w latach 1944-1945

Wykaz skrótów

Bibliografia

Indeks osób

Indeks nazw geograficznych

Ilustracje

Gdzie kupić publikacje: